

КВІНТЕСЕНЦІЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ІДЕОЛОГІЙ, ЩО АКУМУЛЮЮТЬ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

*Копачевська О.М., магістр, Шкода М.С., к.е.н, доцент
Київський національний університет технологій та дизайну*

Анотація. В статті класифіковано та уточнено змістове наповнення чинників на базі яких здійснюється інноваційний розвиток підприємства. Враховуючи особливості інноваційного розвитку підприємства та нові умови зовнішнього середовища, запропоновано наведений перелік чинників доповнити чинником сталості інноваційного розвитку, який полягає у використанні підприємством ресурсозберігаючих, енергозберігаючих технологій та забезпеченні соціальної ефективності та принципом синергетичності, який полягає у тому, що реалізація потенціалу стратегії у повній мірі залежить від узгодженості дії чинників, які впливають на інноваційний розвиток та один одного безпосередньо, досягаючи при цьому разом більшого результату, ніж поодиноці.

Ключові слова: інновації, розвиток, організаційно-економічне забезпечення, екстенсивний шлях розвитку, інтенсивний шлях розвитку.

КВИНТЭССЕНЦИЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНЫХ ИДЕОЛОГИЙ, АККУМУЛИРУЮЩИЕ ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКИХ СЛОВАРЕЙ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМ РАЗВИТИЕМ ПРЕДПРИЯТИЯ

*Копачевская А.Н., магистр, Шкода М.С., к.э.н, доцент
Киевский национальный университет технологий и дизайна*

Аннотация. В статье классифицированы и уточнены содержательное наполнение факторов на базе которых осуществляется инновационное развитие предприятия. Учитывая особенности инновационного развития предприятия и новые условия внешней среды, предложено приведен перечень факторов дополнить фактором устойчивости инновационного развития, который заключается в использовании предприятием ресурсосберегающих, энергосберегающих технологий и обеспечении социальной эффективности и принципу синергетичности, который заключается в том, что реализация потенциала стратегии в полной мере зависит от согласованности действия факторов, влияющих на инновационное развитие и один одного непосредственно, достигая при этом вместе большего результата, чем в одиночку.

Ключевые слова: инновации, развитие, организационно-экономическое обеспечение, экстенсивный путь развития, интенсивный путь развития.

QUANTITATIVE FUNDAMENTAL IDEOLOGIES CONTAINING THE TERMINOLOGICAL GLORY OF INNOVATIVE DEVELOPMENT MANAGEMENT ENTERPRISES

*Kopachevska O., Shkoda M.
Kyiv National University of Technologies and Design*

Abstract. The author classified and refines the content of the factors on the basis of which the innovative development of the enterprise is carried out. Taking into account the peculiarities of innovative development of the enterprise and new environmental conditions, it is proposed to supplement this list of factors with the sustainability factor of innovation development, which consists in using the company resource-saving, energy-saving technologies and ensuring social efficiency and the principle of synergy, which consists in the full implementation of the potential of the strategy. depends on the coherence of the factors influencing innovation and one-on-one First directly, while achieving more results together than alone.

Keywords: innovation, development, organizational and economic support, extensive way of development, intensive way of development.

Постановка проблеми. На сучасному етапі функціонування підприємств ключову роль у забезпеченні економічного зростання відіграє інноваційний розвиток. Інноваційні процеси відіграють важливу роль в успішному розвитку підприємств та держави загалом, адже від рівня цих процесів залежить їх економічний та фінансовий стан.

Незважаючи на значний науковий й прикладний досвід з даної проблематики, в теперішній час знову-таки залишаються не вирішеними проблеми формування науково-обґрунтованих характеристик відносно ґрунтового організаційно-економічного забезпечення систематичного інноваційного розвитку підприємства, напрямів приросту його результативності.

Аналіз останніх досліджень та невирішена частина проблеми. Проблематика інноваційного розвитку вже тривалий час є предметом досліджень як іноземних, так і вітчизняних науковців, які у своїх наукових працях висвітлювали стратегії та методи забезпечення інноваційного розвитку, визначали його вплив на розвиток держави й регіонів, галузей промисловості та окремих підприємств. Велике значення з точки зору обґрунтування загально теоретичних засад інноваційного менеджменту і сутності та ролі інновацій в економіці підприємств мали праці А. Левінсона [15], Й. Шумпетера [12], Х. Хартмана [18], Б. Твісса [17].

Дослідженню проблем управління інноваційною діяльністю та інноваційним розвитком підприємств, зокрема промислових, присвячено праці таких авторів, як А. Адаменко [1], В. Баранчєєв [2], А. Гриньов [5], О.Я. Ігнатенко [6], М. Касс [7], Л. Морозова [9], В.В. Стадник [10] та ін.

Однак, незважаючи на численні праці з питань інноваційного розвитку, його сутність і досі залишається предметом наукових дискусій, а його невизначеність на практиці може не тільки спотворити оцінювання реального поточного стану інноваційного розвитку, але й дозволить підприємствам, які не мають до інновацій ніякого відношення, отримувати різного роду преференції під виглядом «інноваційності».

Мета дослідження. Уточнити сутність категорії «інноваційний розвиток підприємства» і визначити зміст поняття «організаційно-економічне забезпечення інноваційного розвитку підприємства».

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Інноваційний розвиток сьогодні є одним із основних передумов успішного функціонування вітчизняних підприємств різних сфер економіки, рушійною силою підвищення ефективності виробництва, фундаментом їх конкурентоспроможності та подальшого розвитку. Саме тому навіть за несприятливих економічних умов господарювання зміни інноваційного характеру залишаються одним із стратегічних пріоритетів в управлінні діяльністю сучасного підприємства. Нова економічна система характеризується зміною головних конкурентних переваг, які дозволяють суб'єктам господарювання розвиватись і виживати в умовах впливу зовнішнього середовища. Сучасна конкурентна боротьба ведеться не стільки за володіння фінансовими ресурсами, матеріальними цінностями, а за здатність розроблення та реалізації інновацій.

З метою системного дослідження поняття «інноваційний розвиток підприємства» вважаємо за доцільне розглянути усталене значення слів, що утворюють це поняття, а також провести аналіз уже існуючих його дефініцій. Аналіз сутності та змісту цих економічних категорій дозволить розкрити сучасну концепцію здійснення інноваційного розвитку підприємства.

На основі аналізу теорій інноваційного розвитку визначено, що об'єктивною основою глобальних радикальних змін, що відбулися на рубежі ХХ–ХХІ ст.ст. у всіх сферах суспільного життя, є пришвидшення науково-технічного прогресу та активізація інноваційного розвитку. Науково-технічний прогрес як фактор забезпечення економічного розвитку розглядався майже всіма науковими школами, серед яких варто зазначити класичну та неокласичну економічну теорію, кейсіанство, некейсіанство, маржиналізм,

інституціоналізм, концепції науково-технічного прогресу та неотехнологічної теорії, які наприкінці 80-х років XX ст. сформували сучасний науковий напрямок – інноватики. Цей науковий напрямок розглядає усі поєднання між собою поняття, що стосуються інновації з позиції теоретико-методичного та прикладного підходів [13].

Таким чином, складність даної проблематики спричинила існування множини концепцій, кожна з яких акцентує увагу на дослідженні того чи іншого її аспекту. Огляд формування інноваційного розвитку як методологічного напрямку в економічній науці показує, що в процесі виникнення і становлення він зазнає змін, які можна простежити, порівнюючи його характеристики наприкінці XX ст. з першою половиною XXI ст. (табл. 1).

Таблиця 1

Розбіжності інноваційного розвитку світового господарства

Розбіжні характеристики	
Кінець XX ст.	Початок XXI ст.
Стратегія техніко-економічного розвитку національних економік	
Конкуренція національних економік	Пошук спільних рішень, що дають рівновагу в економічному розвитку
Державне регулювання національної економіки	
Збільшення темпів приросту ВВП	Підвищення добробуту суспільства
Номенклатура товарів, що випускаються	
Диверсифікована	Випереджаюча диверсифікація
Життєвий цикл товару	
Скорочення	Поява товарів на нових конструктивно-технологічних принципах
Інформаційні технології	
Internet	Нові носії
Стандартизація	
Застосування єдиних для всіх країн стандартів	Розширення систем міжнародних та європейських стандартів
Інноваційна діяльність	
Інтеграція в рамках національних технопарків, технополісів	Розробка глобальних інноваційних проектів
Патенти та ліцензії	
Зростання кількості відкриттів і винаходів, що підлягають патентуванню	Розширення і посилення прав інтелектуальної власності, збільшення термінів дії авторських прав, рівень деталізації правоздатності
Витрати на НДДКР	
5% від ВВП	Збільшення частки ВВП на НДДКР
Інноваційна політика	
Доповнення до інших політик	Пріоритет по відношенню до інших політик
Джерела інновацій	
Результат фундаментальних НДР і пошукових НДР	Результат розвитку системи освіти, потік інформації між учасниками
Створення інноваційного продукту	
Лінійна модель: фундаментальні НДР – пошукові НДР – прикладні НДР – ДКР	НІС: комплексна система координації вертикальних і горизонтальних зв'язків
Мотивація працівника	
Економічний характер, економічні важелі управління	Створення умов самореалізації задоволеності від роботи і життя

Джерело: узагальнено авторами на основі [6, 13].

Ринкова економіка і сучасний науково-технічний прогрес в усіх сферах виробничої та невиробничої діяльності суспільства докорінно змінюють соціальні, економічні, техніко-технологічні, організаційні й екологічні умови його життєдіяльності, з одного боку, і визначають зрештою стабільність, конкурентоспроможність та ефективність національної економіки, рівень життя населення країни, його соціальне і духовне обличчя, з іншого [10].

У сучасних умовах своєї діяльності підприємства мають справу із якісно новими процесами, які виражаються, перш за все, у зміщенні акцентів із матеріальних складових довгострокового успіху підприємства на ринку в бік його нематеріальних характеристик, зокрема, таких, як знання, компетенції та динамічні здатності суб'єкта господарювання; зростання ролі інформації та інформаційних ресурсів у процесі створення споживчої цінності; глобалізації, у результаті якої зникають кордони між країнами як економічними системами, відкривається доступ до нових ринків збуту, зменшуються розбіжності між виробниками і їх товарами; переході від необхідності дотримання принципу клієнтоорієнтованості для підприємств, які прагнуть досягти успіху в довготерміновій перспективі [8].

Новітня економіка базується на інтелектуальному капіталі та інноваціях, ускладненні виробничих процесів, розвитку інформаційної інфраструктури, підвищенні рівня наукоємності виробленої продукції, а також не тільки на скороченні тривалості життєвого циклу нових видів товарів та послуг, а й появі товарів на нових конструктивно-технологічних принципах.

Таким чином, інноваційний розвиток підприємства став одним із головних факторів забезпечення його конкурентоспроможності. На цьому, зокрема, наголошував ще Й. Шумпетер [12, с. 100], характеризуючи інноваційний розвиток як один із чинників економічного зростання підприємств. Схожої точки зору дотримується і вітчизняний науковець Л.М. Ганушак-Сфіменко [8], наголошуючи на тому, що у наш час екстенсивний шлях розвитку (який базується на виробничих чинниках) підприємств практично вичерпав себе і на зміну йому прийшов інноваційний, який є логічним продовженням інтенсивного.

Проведемо характеристику шляхів розвитку підприємства під впливом різних чинників (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльна характеристика шляхів розвитку підприємства

Характеристики шляхів розвитку	Екстенсивний шлях розвитку	Інтенсивний шлях розвитку	Інноваційний шлях розвитку
Концепції розвитку	Збільшення обсягів виробництва	Зниження питомих витрат	Збільшення доходів та витрат
Тип ринку	Ринок продавця	Ринок продавця і ринок покупця	Ринок покупця
Охоплення ринку	Увесь ринок у цілому	Вибіркові сегменти	Вибіркові сегменти і ніші ринку
Конкуренція	Практично відсутня	Переважно цінова	Переважно нецінова
Запити споживачів	Стабільні запити	Мінливі запити	Різка диференціація і постійні зміни
Переважаючий тип виробництва	Масове виробництво	Серійне виробництво	Дрібносерійне та одиничне
Підхід до управління	Адміністративний	Системний	Ситуаційний
	Розвиток на основі виробничих чинників	Розвиток на основі інвестицій	Розвиток на основі інноваційної діяльності

Джерело: побудовано авторами на основі [6, с. 53].

Сьогодні у вітчизняному законодавстві інновації розглядають як результат інноваційної діяльності – новостворені (застосовані) і (або) удосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [7].

Відповідно до міжнародних стандартів інновація визначається як кінцевий результат інноваційної діяльності, втілений у вигляді нового або вдосконаленого продукту чи технологічного процесу, який використовується в практичній діяльності або у новому підході до соціальних послуг [2].

Сьогодні вважається, що найповніше це поняття розкриває у своїй праці «Теорія економічного розвитку» у 1911 році австрійський економіст Йозеф Шумпетер, який вніс значний вклад у формування наукових досліджень на інноваційну тематику. Шумпетер розкрив значення нововведень у процесах змін технологій та управління. Спочатку науковець говорив не так про самі інновації, як про «нові комбінації» змін в розвитку.

Такі «нові комбінації» виходять за рамки процесу оновлення виробництва «в замкнутому колі». Нові комбінації складаються зі змін у розвитку виробництва та ринку [11]. З часом різні науковці починають трактувати цю економічну категорію по-різному.

Український вчений В.В. Стадник дає визначення інновації як форми керованого розвитку, при цьому під інновацією він розуміє таку цілеспрямовану зміну, яка вносить у середовище впровадження (організацію, суспільство тощо), нові, відносно стабільні елементи. В.В. Стадник зазначає, що інновація – це процес, тобто перехід певної системи від одного стану до іншого [10]. Зазначимо, що у деяких випадках поняття «інновація» ототожнюють і з поняттям «нововведення». Однак вони не є синонімами, оскільки існують певні відмінності між ними. Вважаємо, що для запобігання підміни понять необхідно розмежовувати поняття «нововведення» та «інновація». Основна їх відмінність полягає у розумінні нововведення (лат. *novatio* – оновлення, зміна) як новації, втіленої в продукт або технологію, але не будучи кінцевим продуктом інноваційної діяльності і товаром.

На відміну від цього, інновація – це, перш за все, комерціалізоване нововведення, яке виражене у конкретному продукті і принесло конкретну користь (ефективність). По суті це означає, що поява для ринку нового обладнання буде відноситись до інновацій, в той час коли спроба фактичного використання цього обладнання всередині певної організації класифікується вже як нововведення. На наш погляд, такий підхід вважається виправданим, оскільки виключає ситуацію з віднесенням до інновацій тих нововведень, які не тільки для глобальної економіки, але й на локальному рівні є давно освоєними, а в деяких випадках можна вважати їх традиційними.

Необхідність розмежування інновацій у «чистому вигляді» і нововведень для окремих підприємств згадується і в найбільш відомому рейтингу інноваційного розвитку країн – The European Innovation Scoreboard (EIS, Європейське інноваційне дослідження). В якості критеріїв економічної результативності в EIS-2009 розглядають такі показники, як об'єм продажів нових для всіх підприємств товарів і об'єм продажів нових для підприємства, але не для ринку товарів, у відсотках до загального обороту підприємства [2].

Спираючись на представлені вище, а також наведені у інших наукових джерелах [3–6, 8, 9, 11, 12] визначення змісту поняття «інновація», можна підсумувати, що їх можна об'єднати у три групи: інновація як процес якісних змін; інновація як результат; інновація як інструмент для створення нових можливостей.

Тобто «інноваційний» – це той, що пов'язаний з процесом якісних змін, характеризує результат винахідництва та спрямований на створення нових можливостей [11].

Зазначимо, що зміни містять у собі наступні характерні напрямки: продуктивний (спрямований на розробку та (або) впровадження нового продукту (товару, послуги) або суттєво вдосконалення існуючого); технологічний (спрямований на розробку та (або)

впровадження нової технології (процесу) або значне удосконалення існуючої); ринковий (спрямований на розробку та (або) впровадження нових методів маркетингу); організаційний (спрямований на розробку та (або) введення нового організаційного методу або значного удосконалення існуючого); ресурсний (спрямований на ефективне використання власних та залучених інтелектуальних, фінансових ресурсів) та інші.

Ключові характеристики поняття «інновація» представлені на рис. 1.

Джерело: сформовано авторами на основі [3–6, 8, 9, 11, 12].

Рис. 1. Ключові характеристики поняття «інновація»

Наступним поняттям, яке зараховуємо до супутніх, є «розвиток». Однак його трактування стосовно конкретних предметів досліджень досить часто має невизначений та суперечливий характер.

Для ефективного управління інноваційним розвитком підприємства необхідно чітко розуміти сутність цього поняття як економічної категорії.

Слово «розвиток» походить від дієслів «розвивати», «розвинути», що є синонімом німецького «entwicklung», що, у свою чергу, калькує латинське «evolutio» – еволюція (від «evolvo» – розгортання) [11].

Наведені підходи відображають різні сторони прояву цього явища, а саме те, що:

- по-перше, розвиток відображає як зростання кількісних, так і покращення якісних характеристик підприємства;
- по-друге, джерела та чинники розвитку підприємства мають як внутрішню, так і зовнішню природу;
- по-третє, розвиток – це зміни, які орієнтують підприємство на сталу роботу протягом тривалого періоду часу та сприяють досягненню довгострокових цілей;
- по-четверте, результати розвитку відображаються цінністю як для підприємства, так і для суспільства загалом;
- по-п'яте, розвиток – це керований необоротний процес змін.

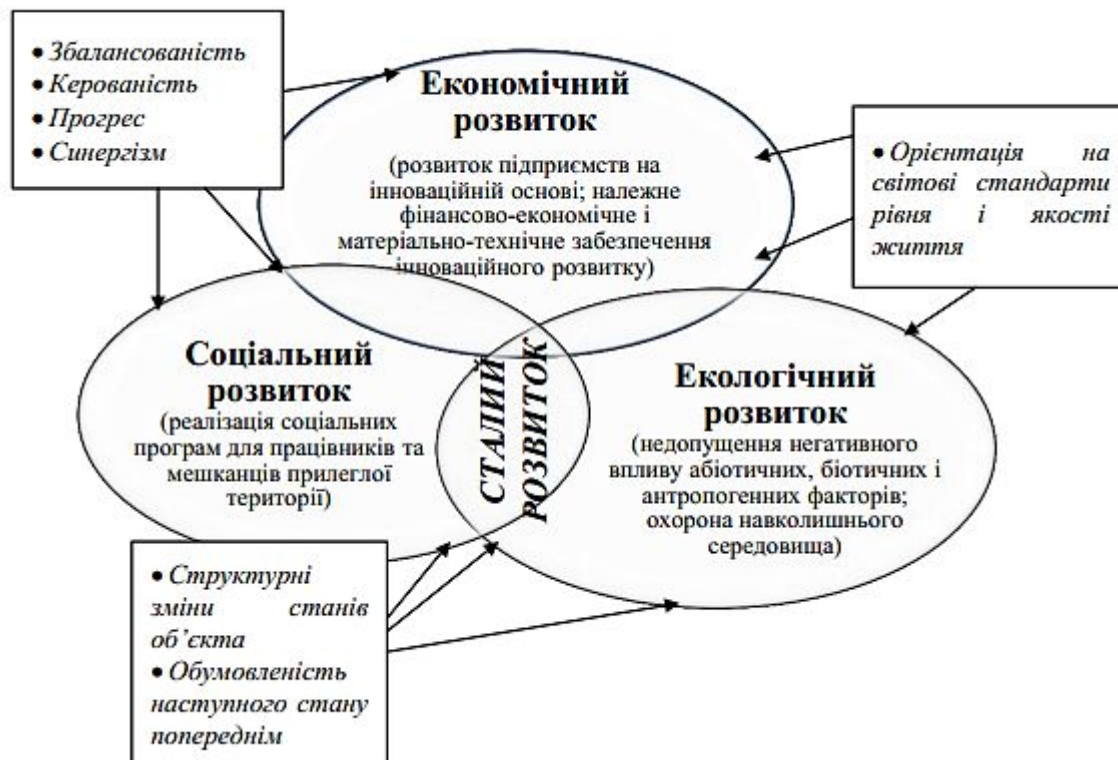
Таким чином, більшість дослідників підкреслюють незворотність розвитку; автори робіт ототожнюють поняття «розвиток» та поняття «зміна».

Погоджуючись із думкою В. Стадник, зазначимо, що розвиток є системним поняттям, оскільки відображає незворотні зміни якісного стану об'єкта з метою забезпечення стійкості та адаптивності його у довгостроковій перспективі.

При цьому, як слушно зазначає В.Г. Чабан [11], не може йти мова про розвиток, якщо не спостерігається покращення стану певного об'єкта, оскільки швидше ми можемо схарактеризувати такий процес як регрес.

Тобто розвитку завжди властива позитивна спрямованість від простого до ефективного(результативного).

На нашу думку, сучасна модель розвитку підприємств на основі принципів сталого розвитку та концепції інноваційного розвитку має наступний вигляд, зображений на рис. 2.

Джерело: сформовано авторами на основі [12, 13].

Рис. 2. Сучасна модель розвитку підприємств на основі принципів сталого розвитку та концепції інноваційного розвитку

Таким чином, можна зробити висновок, що до основних характеристик поняття «розвиток» відносять: незворотність, цілеспрямованість, збалансованість, керованість, прогрес, синергізм, зміни якісного стану.

Тобто, розвиток є системним поняттям, яке відображає незворотність цілеспрямованої зміни до якісного стану та збалансованості.

Наукова думка сформулила вже багато наукових підходів до визначення поняття інноваційного розвитку. Можна зазначити два ключових:

- по-перше, макроекономічний – із позиції якого інноваційний розвиток здебільшого ототожнюється з науково-технічним прогресом, надаючи йому рис загальності, всебічності та глобальності протікання, та поділяють на предметно-технологічний (орієнтований на науковий результат) і функціональний, який пов'язують із функціями створення, впровадження, поширення нововведень тощо.

Так, [2, 8, с. 62] визначають інноваційний розвиток як процес структурного удосконалення національної економіки, який переважно досягається за рахунок практичного використання нових знань для зростання обсягів суспільного виробництва, підвищення якості суспільного продукту, зміцнення національної конкурентоспроможності та прискорення соціального прогресу в суспільстві. Науковці Л.Є. Морозова, О.А. Бортник, І.С. Кравчук [9] трактують інноваційний розвиток як розвиток науки, техніки, досвіду, знань; процес, під час якого наукова ідея доводиться до практичного використання.

- по-друге, мікроекономічний, який поділяють на результативний, який спрямований на науковий результат (кінцевий результат наукової чи науково-технічної діяльності) на

засадах ефективного здійснення інноваційної діяльності на підприємстві, а процесний – у якому інноваційний розвиток пов'язують із процесами створення, впровадження, поширення нововведень на засадах ефективного використання інноваційного потенціалу підприємства.

Аналіз наведених дефініцій інноваційного розвитку підприємства дозволяє стверджувати про їх неоднорідність і визначити наступні основні їх характеристики:

- інноваційний розвиток пов'язують із розгортанням інноваційного процесу, що спрямований, насамперед, на створення інновацій, їх втілення та розповсюдження у практичній діяльності підприємства;

- ряд науковців акцентують увагу на тісному взаємозв'язку між інноваційним розвитком та потенціалом підприємства (насамперед інноваційним);

- є науковці, які дуже однобічно визначають це поняття і фактично наголошують лише на джерелі цього розвитку – інноваціях (нововведеннях);

- у деяких випадках його ототожнюють із техніко-економічним станом підприємства;

- існує позиція науковців, які наголошують, що інноваційний розвиток підприємства веде до якісних змін або стійкого стану (збалансованого) за рахунок дії синергетичних ефектів (балансу ресурсів);

- дехто з науковців фактично ставить знак рівності між розвитком та діяльністю, або визначають інноваційний розвиток як результат інноваційної діяльності;

- інші ж науковці інноваційний розвиток пов'язують із еволюційним або ж революційним процесом інноватизації;

- також інноваційний розвиток розглядають, як сукупність дій щодо впровадження нововведень.

Зазначимо, що всі дослідження трактування цього поняття підтверджують ознаку його інноваційності, на якій наголошували науковці Л.О. Волошук [3] та О.І. Волков [4] яка є його відмінною рисою від розвитку взагалі. Оскільки розвиток підприємства може відбуватися не тільки за умови здійснення ним інноваційної діяльності, та й, навпаки, інноваційна діяльність не завжди приводить до розвитку (враховуючи ризики, що притаманні їй).

Згідно даних підходів, основними ознаками інноваційності розвитку є: інновації (нововведення), інноваційні процеси, інноваційна діяльність та інноваційний потенціал (інноваційні ресурси). Зазначимо, що всі науковці сходяться на думці, що основною ознакою інноваційного розвитку є саме інновації, як певний каталізатор, основа провадження багатфакторних змін.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене можна стверджувати, що інноваційний розвиток підприємства є складним та комплексним поняттям, що обумовлює доцільність його розгляду з позицій ознак його інноваційності та власне розвитку.

Підтримуючи функціонально-структурний підхід, доцільно, на нашу думку, виділити такі основні характеристики функціональних складових інноваційного розвитку підприємства, що визначають його рівень, тісно пов'язані між собою та можуть бути самостійними об'єктами управління інноваційним розвитком та аналізу та оцінки:

- рівень інноваційної активності характеризується інтенсивністю (систематичністю) інноваційної діяльності за певними напрямками, що включають: виконання науково-технічних, науково-дослідних робіт; створення нових продуктів, техніки та технологій; впровадження нових технологій; впровадження нових машин, техніки та обладнання; реалізацію інноваційної продукції тощо.

Також важливим показником інноваційної активності є витрати понесені на інновації.

- забезпеченість підприємства інноваційними ресурсами визначає факт наявності у підприємства різних видів ресурсів, включаючи матеріальні, фінансові, інтелектуальні, науково-технічні та інші ресурси, необхідних для здійснення інноваційної діяльності та які при оптимальному використанні сприяють результативності інноваційному розвитку.

- якісні зміни стану підприємства виступають передумовою інноваційного розвитку і полягають у покращенні фінансового стану, реорганізації системи управління та організації праці, ринкових зв'язків тощо. Якісні зміни стану підприємства можна визначити і як мета та результати інноваційного розвитку, які відображаються у підвищенні ефективності його діяльності (економічній, екологічній, ресурсній, соціальній), укріпленні ринкових позицій, (конкурентоспроможності), підвищенні стратегічної гнучкості, вартості бізнесу тощо).

Література

1. Адаменко О.А. Концептуальні засади інноваційного розвитку підприємств / О.А. Адаменко // Наукові праці Національного університету харчових технологій. Економіка. – 2010. – № 35. – С. 5–10.
2. Баранчев В.П. Управление инновациями: учебник / В.П. Баранчев, Н.П. Масленникова, В.М. Мишин. – М.: Издательство Юрайт, 2011. – 711 с.
3. Волощук Л.О. Інноваційний розвиток промислового підприємства: сутність та проблеми аналітичного забезпечення в умовах індикативного управління / Л.О. Волощук // Бізнес-інформ. – 2014. – № 11. – С. 75–79.
4. Волков О.І. Економіка та організація інноваційної діяльності: підручник / О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан та ін.; за ред. О.І. Волкова, М.П. Денисенка. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: Центр учб. л-ри, 2007. – 660 с.
5. Гриньов А.В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління: монографія / А.В. Гриньов. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2003. – 308 с.
6. Ігнатенко О.Я. Стимулювання інноваційного розвитку промислових підприємств [Електронний ресурс] / О.Я. Ігнатенко. – Режим доступу: <http://www.masters.donntu.edu.ua/2008/fem/ignatenko/library/stl.htm>.
7. Касс М.Е. Формирование стратегии инновационного развития предприятия на основе управления нематериальными активами: монография / М.Е. Касс; Нижегород. гос. архитектур.-строит. ун-т. – Н. Новгород: ННГАСУ, 2011. – 159 с.
8. Єрмошенко М.М. Механізм розвитку інноваційного потенціалу кластерооб'єднаних підприємств: монографія / М.М. Єрмошенко, Л.М. Ганущак-Єфіменко. – К.: Національна академія управління, 2010. – 236 с.
9. Морозова Л.Э. Экспертные методы и технологии комплексной оценки экономического и инновационного потенциала предприятий: научн. пособ. / Л.Э. Морозова, О.А. Бортник, И.С. Кравчук. – М.: МИИТ, 2009. – 81 с.
10. Стадник В.В. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства: навч. посібник / В.В. Стадник, М.А. Йохна. – Хмельницький: ХНУ, 2011. – 327 с.
11. Чабан В.Г. Інноваційний потенціал підприємства та його оцінка / В.Г. Чабан // Фінанси України. – 2006. – № 5. – С. 142–148.
12. Шумпетер Й. Теория экономического развития: исследования предпринимательской прибыли, капитала, кредита и цикла конъюнктуры / Й. Шумпетер; пер. с англ. Л.И. Кравченко. – М.: Прогрес, 1982. – 453 с.
13. European Innovation Scoreboard 2009. – URL: <http://ec.europa.eu>.
14. Podrechnik Oslo. Zasady gromadzenia i interpretacji danych dotyczących innowacji, wyd. trzecie. URL: www.nauka.gov.pl.
15. Wootton S. Strategic planning: The nine step programmer / S. Wootton, T. Home. – Kogan Page, 1997.
16. Global Innovation Index. Boston Consulting Group. URL: http://wpedia.goo.ne.jp/enwiki/Global_Innovation_Index_%28Boston_Consulting_Group%29.
17. The Global Competitiveness Report 2011–2012. World Economic Forum. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf.